

LAUSUNTO

Helsinki 19.5.2026

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan kunta- ja hyvinvointijaosto

Viite: VNS 3/2026 vp

Asia: Julkisen talouden suunnitelman 2027–2030 säästöt koskien avustuksia yhdistyksille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen.

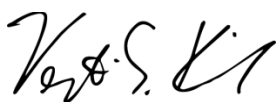
SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveystieteellinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on yli 240 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäseninä noin 60 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Lisätietoja:

SOSTEn pääsihteeri Vertti Kiukas, vertti.kiukas@soste.fi, p. 040 592 4287

SOSTEn hallituksen puheenjohtaja Hanna Markkula-Kivisilta, p. 050 462 1148

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas

pääsihteeri

Hanna Markkula-Kivisilta

hallituksen puheenjohtaja

SOSTE

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
SOSTE Finlands social och hälsa rf
SOSTE Finnish Federation for Social Affairs and Health

www.soste.fi

SOSTE kiittää mahdollisuudesta olla kuultavana ja lausua julkisen talouden suunnitelmasta.

Tiivistelmä SOSTEn kannasta:

- Pääministeri Petteri Orpon hallitus päätti kehysriihessään 50 miljoonan euron lisäleikkauksesta sosiaali- ja terveysjärjestöjen valtionavustuksiin. Jo ennen kehysriihä päätetyt säästöt huomioiden hallitus leikkaa 190 miljoonaa euroa eli puolet STEA-avustuksista vuoden 2024 avustustasoon nähden. Sote-järjestöjen valtionavustuksiin kohdistuvat leikkaukset ovat kohtuuttomia ja vaarantavat ihmisten matalan kynnyksen avun ja tuen saannin.
- SOSTE vaatii, että lisäleikkaukset sote-järjestöjen valtionavustuksiin perutaan. Valtionavustusleikkaukset kohdistuvat suoraan järjestöjen hyvinvointia ja terveyttä edistävään ja julkisen sektorin palveluita täydentävään työhön, eikä niillä ole odotettavissa julkista taloutta tasapainottavia säästöjä. SOSTEn laskelmien mukaan yksi sote-järjestöille annettu euro vähensi julkisen sektorin kustannuksia yli 1,4 eurolla.
- On tärkeää, että sosiaali- ja terveysjärjestöjen valtionavustusleikkausten vaikutukset arvioidaan huolellisesti ministeriötasolla. Tähän asiaan on kiinnittänyt huomiota myös sosiaali- ja terveysvaliokunta, joka totesi lausunnossaan (StVL 11/2025 vp) vuoden 2026 talousarvioon liittyen pitävänsä tärkeänä, että avustusten määrärahojen vähentämisen vaikutuksia hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen sekä järjestöjen toimintaedellytyksiin seurataan.
- SOSTE esittää, että kehysriihessä päätetty hyvinvointialueiden kautta kanavoitava rahoitus otetaan käyttöön vasta vuonna 2028 ja siihen kohdennettu 25 miljoonan rahoitus käytetään STEA-avustuksiin vuonna 2027 toiminnan hallittavan sopeuttamisen turvaamiseksi.

Leikkauspäätösten mukaiset avustustasot vuosina 2024–2027:

- 2024: 384 miljoonaa euroa
- 2025: 304 miljoonaa euroa
- 2026: 274 miljoonaa euroa
- 2027: 190 miljoonaa euroa

Sote-järjestöihin kohdistuneet leikkaukset ovat jo näkyneet palveluiden heikentymisenä

SOSTEn vuodenvaihteessa 2025–2026 tekemään kyselyyn vastanneista ja leikkausten kohteeksi joutuneista sote-järjestöistä 32 prosenttia irtisanoo henkilöstöä ja 36 prosenttia lopettaa määräaikaista työsuhteita. Järjestöt ovat joutuneet supistamaan ja lopettamaan monia tärkeitä palvelujaan, kuten chat- ja kriisipuhelinpalveluja sekä vertais- ja

kohtaamispaikkatoimintaa. Nuorisoasumisen tukitoiminta sekä tuettu lomatoiminta lukuun ottamatta lasten kesäleirejä loppuvat kokonaan.

Sote-järjestöjen työtä kuitenkin tarvitaan. Jopa kolmannes SOSTEn Sosiaalibarometri-kyselyyn (2025) vastanneista sosiaali- ja terveystoimintajärjestöistä ilmoitti, että hyvinvointialueet ohjaavat ihmisiä aiempaa enemmän järjestöjen tuen ja toiminnan piiriin kustannusten hillitsemiseksi. Asiakkaat siis päätyvät yhä useammin järjestöjen palvelujen käyttäjiksi, mutta samaan aikaan järjestöjen resursseja leikataan. Yhtälö ei toimi.

Myös kaikki hyvinvointialuejohtajat ja Hyvil Oy toivat esille ennen kehysriihä julkaisemassaan kannanotossaan, että hyvinvointialueilla ei ole sote-järjestöille toiminnallista korvaajaa. Kannanoton mukaan leikkaukset osuvat kipeimmin haavoittuvassa asemassa oleviin ja kasvattavat toteutuessaan hyvinvointialueiden kustannuksia – eivät vähennä niitä. Järjestöjen toiminta supistuu etenkin niillä alueilla, joissa tarve on suurin.

Myös Kuntaliitto totesi kannanotossaan ennen kehysriihä, että kunnilla ei ole mahdollisuutta paikata järjestöjen jättämää aukkoa.

Jo tehtyjen tai tulevien leikkausten vaikutusten arviointia ei ole tehty ministeriötasolla

Hallitus on päättänyt lisäleikkauksista sote-järjestöille jo ennen aiemmin päätettyjen leikkausten kokonaismääräistä toimeenpanoa. Uusia leikkauspäätöksiä on siis tehty umpimähkäisesti ennen kuin aiempien päätösten vaikutuksia sote-järjestöjen toimintaan on kokonaisuudessaan nähty.

SOSTE huomauttaa myös, ettei sote-järjestöjen leikkauspäätöksille ole tehty ministeriötasoisia vaikutusarviota. Vaikutusarvioita ei ole tehty, vaikka sosiaali- ja terveystoimintakunta on myös näitä edellyttänyt lausunnoissaan (mm. StVL 11/2025 vp): ”Lisäksi valiokunta pitää tärkeänä, että avustusten määrärahojen vähentämisen vaikutuksia hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen sekä järjestöjen toimintaedellytyksiin seurataan.”

On selvää, että ensi vuodelle kohdistuvat leikkaukset (84 miljoonaa euroa eli kolmannes vuoden 2026 avustustasosta) tulevat kohdentumaan kaikkeen sote-järjestöjen toimintaan niiden järjestyttävän mittakaavan vuoksi: ennaltaehkäisevään työhön, hyvinvointia ja terveyttä edistävään työhön, kohtaavaan työhön, korjaavaan työhön, vapaaehtoistoiminnan koordinaatioon sekä kohderyhmien kokemusten tuomiseen päätöksentekoon. Pelkästään ”järjestöjen järjestöistä” tai hallinnosta leikkaamalla ei saavuteta lähellekään tarvittavaa säästöä.

SOSTE muistuttaa myös, että järjestöillä on merkittävä ja tunnistettu rooli osana Suomen kokonaisturvallisuutta. Järjestöt tukevat häiriötilanteisiin ja kriiseihin varautumista ja niihin vastaamista sekä vahvistavat yksilöiden henkistä kriisinkestävyttä. Nykyisessä geopoliittisessa

tilanteessa näin mittavat leikkaukset järjestöjen toimintaedellytyksiin eivät edusta järkevää politiikkaa.

Sote-järjestöjen avustusleikkausten säästö kyseenalainen

Sote-järjestöiltä leikkaamalla ei odotettavasti saavuteta säästöjä järjestöjen tarjoaman varhaisen tuen ja ennaltaehkäisevien palveluiden ehtyessä ja avun tarpeen siirtyessä toisaalle. Kun matalan kynnyksen palveluita ei ole saatavilla, kustannukset siirtyvät hyvinvointialueille ja ilmenevät ongelmien lykkääntyessä myöhemmin kalliimpien palveluiden tarpeena.

SOSTE on arvioinut, että sote-järjestöt säästivät vuonna 2023 julkisen sektorin kustannuksia yhteensä 156 miljoonaa euroa, toisin sanoen yli 1,4 euroa jokaista niille kohdennettua euroa kohden. Arviota voi pitää varovaisena, eikä se sisällä sote-järjestöjen tekemän ennaltaehkäisevän työn tuomia säästöjä. Sote-järjestöjen avustuksista leikkaaminen tulee siis etenkin pitkällä aikavälillä todennäköisemmin lisäämään kustannuksia, ei vähentämään niitä. Tämä on ristiriidassa hallituksen tavoitteen kanssa hillitä julkisia menoja.

Avustusleikkausten tuomat säästöt valtion budjettiin nähden ovat myös varsin pieniä verrattuna muihin mahdollisiin sopeutustoimiin. Uskottavampana toimenä julkisen talouden sopeuttamiseksi hallitus olisi esimerkiksi voinut perua päätöksensä tehottomasta yhteisöveron alentamisesta kahdella prosenttiyksiköllä.

SOSTE esittää lykkäystä STEA-avustusten kompensatiomalliin

STEA-leikkausten kompensatioksi hallitus esittää 25 miljoonan euron määräaikaista valtionavustusta hyvinvointialueille vuosille 2027–2030 kohdennettavaksi järjestöjen tukeen. SOSTEn mielestä malli herättää kysymyksiä siitä, onko se aidosti kompensoivaa rahoitusta sote-järjestöille. SOSTE edellyttää, että mallin toimeenpanossa huolehditaan, että avustukset todella kohdennetaan sote-järjestöille, eivätkä hyvinvointialueet vastaavasti leikkaa omista järjestöavustuksistaan.

Sote-järjestöjen kannalta samaan aikaan toteutettavat STEA-avustusten rajut leikkaukset ja uuden hyvinvointialueiden kautta kanavoitavan rahoituksen käyttöönotto ovat vaikea kokonaisuus.

Järjestöt joutuvat suunnittelemaan toimintaansa ja toteuttamaan tarvittavat sopeutustoimet jo syksyllä 2026. Tieto STEA-avustuksista ja hyvinvointialueiden kautta tulevasta rahoituksesta on käytettävissä vasta tammikuussa 2027. Aikajänne on käytännössä mahdoton pitkäjänteisen toiminnan ja talouden suunnitteluun.

Tästä syystä SOSTE esittää, että hyvinvointialueiden kautta kanavoitava rahoitus otetaan käyttöön vasta vuonna 2028 ja siihen kohdennettu 25 miljoonan rahoitus käytetään STEA-avustuksiin vuonna 2027 toiminnan hallittavan sopeuttamisen turvaamiseksi.